

Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých

Príbeh pilotného projektu č. 9

(hlavní partneri projektu: mesto Nitra, Únia nevidiacich
a slabozrakých Slovenska)

Bezbariérovosť a prístupnosť ako princíp inkluzívnosti

Téma inkluzívnej, sociálnej a udržateľnej stratégie rozvoja miest je jednou z významných tém, ktorým Európska únia dlhodobo venuje svoju pozornosť. V súčasnosti sa však čoraz väčší dôraz kladie na prístupnosť, ktorá je prepájaná s rovnosťou a nediskrimináciou. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že zabezpečenie prístupnosti fyzického prostredia je vnímané ako odstraňovanie potenciálnych prekážok a cieľom je pomyselná bezbariérovosť. Opomenúť sa nesmie ani skutočnosť, že takáto bezbariérovosť môže byť z pohľadu osôb so zdravotným znevýhodnením vnímaná aj ako jedno z ich základných práv, čo vyplýva aj z článku 9 Dohovoru Organizácie spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím. Tento dohovor v roku 2010 ratifikovalo aj Slovensko a ustanovenia odseku 1 spomínaného článku obsahujú nasledujúci záväzok: *S cieľom umožniť osobám so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávislým spôsobom života a plne sa podieľať na všetkých aspektoch života, zmluvné strany prijímú príslušné opatrenia, ktoré zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými prístup k fyzickému prostrediu, k doprave, k informáciám a komunikácii vrátane informačných a komunikačných technológií a systémov, ako aj k ďalším prostriedkom a službám dostupným alebo poskytovaným verejnosti, a to tak v mestských, ako aj vo vidieckych oblastiach.*¹

Fyzické bariéry zvyčajne môžu byť ľahko identifikovateľné zo strany osôb, ktoré nie sú nijako znevýhodnené, no v prípade zdravotne znevýhodnených osôb môžu takéto bariéry viesť až k sociálnemu vylučovaniu z verejného, spoločenského i pracovného života. V EÚ žije približne 80 miliónov obyvateľov so zdravotným postihnutím, pričom charakter i miera ich znevýhodnenia sú veľmi variabilné. Ak sa vezme do úvahy fenomén starnutia populácie, dá sa dokonca uvažovať o náraste podielu takýchto osôb na celkovej populácii.² Aj z tohto dôvodu

¹ Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (s komentárom vybraných článkov). Dostupné z: <<http://www.zpmpvsvr.sk/dokum/dohovorOSN.pdf>> (29. 9. 2019).

² Európsky akt o prístupnosti: lepší prístup pre postihnutých občanov. Dostupné z: <https://multimedia.europarl.europa.eu/sk/european-accessibility-act-better-access-for-the-disabled_N01-PUB-190304-ACCE_ev> (30. 9. 2019).

pristúpil v roku 2015 Európsky parlament k prijatiu takzvaného Európskeho aktu o prístupnosti (European Accesibility Act – EAA), ktorý má zabezpečiť, aby mali osoby so zdravotným postihnutím čo najlepší prístup ku každodenným službám a výrobkom. Jeho prijatím vznikla pre členské krajiny EÚ povinnosť túto smernicu transponovať do národnej legislatívy, a to v lehote troch rokov od jej schválenia na úrovni Európskeho parlamentu.³

Téma prístupnosti je teda oficiálne uznanou politickou témou a vďaka tlaku zo strany EÚ dochádza k prijímaniu relevantných politických nástrojov aj zo strany tých aktérov, ktorí jej doteraz nevenovali primeranú pozornosť. Dobre viditeľné to je na miestnej úrovni, kde predovšetkým mestské samosprávy prijímajú rôzne opatrenia s cieľom zlepšiť či uľahčiť prístupnosť pre osoby so špecifickými potrebami. Sledujú tým ich plnohodnotné zapojenie do spoločenského života vrátane ich inklúzie do tvorby miestnych verejných politík.

Jedným z motivačných nástrojov používaných na zvyšovanie miery prístupnosti v európskych mestách je súťaž o ocenenie „prístupné mesto“ (Access City Award) vyhlasovaná Európskou komisiou v spolupráci s Európskym fórom zdravotného postihnutia. Táto súťaž oceňuje úsilie miest o zavádzanie nástrojov smerujúcich k bezbariérovosti, podporuje nediskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím a umožňuje mestám a ich orgánom šíriť a implementovať príklady dobrej praxe.⁴ Obsahom hodnotenia sú prijaté riešenia bezbariérovosti v mestských podmienkach. Bezbariérovosť nie je vnímaná len vo fyzickom význame (teda ako bezbariérovosť v zastavaných zónach, na verejných priestranstvách alebo v dopravných prostriedkoch), ale oveľa širšie (hodnotené sú aj sféry, ako bezbariérovosť v prístupe k informáciám či k zariadeniam občianskej vybavenosti a ich službám). A práve takýto komplexný pohľad na prístupnosť poslúžil partnerom projektu ako inšpirácia i vzor pri spracovaní projektového zámeru, ktorým sa mesto Nitra pokúsilo naplniť svoju ambíciu stať sa moderným európskym mestom.

Partneri projektu

Prvým z partnerských subjektov je mesto Nitra reprezentované vlastným mestským úradom. Problematika bezbariérovosti pritom nie je pre mesto Nitru novou témou. Už v období rokov 2011 – 2013 bol na miestnej úrovni realizovaný projekt, v ktorom jedným z cieľov bola aj tvorba akčného plánu pod názvom: Nitra pre všetkých: Informácie (nielen) pre hendikepovaných turistov.⁵ V rámci neho mesto prijalo viacero opatrení a implementovalo súbor nástrojov, ktoré mali zvýšiť mieru bezbariérovosti. V súvislosti s týmito aktivitami bol

³ Directive of the European Parliament and of the Council on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States as regards the accessibility requirements for products and services: COM/2015/0615 final – 2015/0278 (COD). Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2015%3A0615%3AFIN>> (30. 9. 2019). / Začína sa písať nová kapitola – Európska únia nakoniec prijala Európsky akt o prístupnosti.

Dostupné z: <<https://www.unss.sk/aktuality/2019/eu-prijala-europsky-akt-o-pristupnosti.php>> (30. 9. 2019).

⁴ Access City Award 2020 – pravidlá súťaže. Dostupné z: <https://www.accesscityaward.eu/registration/files/rules_of_contest_aca_2020_sk_final.pdf> (30. 9. 2019).

⁵ Akčný plán – Nitra pre všetkých – Informácie (nielen) pre hendikepovaných turistov. Dostupné z: <<https://www.nitra.sk/Zobraz/Obsah/18345>> (30. 9. 2019).

spracovaný aj informačný materiál Nitra bez bariér. Tento materiál mal charakter brožúry a cieľovou skupinou boli turisti so zdravotným postihnutím. Mesto Nitra sa teda už v uvedenom období pokúšalo o debarierizáciu prostredia, ktorá nemala slúžiť iba domácemu obyvateľstvu, ale i návštevníkom mesta (informácie boli poskytované v takej podobe, aby uľahčovali orientáciu v meste).⁶ Okrem toho sa mesto Nitra pravidelne zúčastňuje na súťaži Oskar bez bariér, ktorej ústrednou témou je primárne progres a prijaté postupy v oblasti debarierizácie a integrácie rôznych marginalizovaných skupín obyvateľstva (v roku 2009 mesto Nitra získalo v tejto súťaži hlavné ocenenie).⁷ Spomenúť je potrebné napríklad aj projekt SMART City, v rámci ktorého sa mesto venuje tiež koncepčnému riešeniu inteligentnej a modernej verejnej dopravy, ktorá počíta s prístupnosťou pre všetkých.⁸ Napriek týmto nedávnym snahám a aktivitám si mesto Nitra aj naďalej uvedomovalo, že ani zďaleka sa mu nepodarilo dosiahnuť želaný stav vo sfére bezbariérovosti. Aj preto vstúpilo do partnerstva s Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS), aby mu jej experti pomohli identifikovať problémové prvky v rovine sociálnych, teda najmä komunikačných a informačných bariér.

Mesto Nitru, respektíve Mestský úrad Nitra, v tomto projekte zastupovali dve zamestnankyne. Martina Hrozenská pracuje na mestskom úrade od roku 2017 a v súčasnosti pôsobí ako referent pre komunitné plánovanie na odbore sociálnych služieb. Irena Lehocká pôsobí na Mestskom úrade Nitra ako referentka a koordinátorka na odbore projektového a strategického riadenia.

Druhým partnerom v tomto projekte bola Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska. Ide o občianske združenie, ktorého členmi sú osoby so zrakovým postihnutím, ich priaznivci, priatelia a rodičia nevidiacich alebo slabozrakých detí. Poslaním združenia je poskytovanie sociálnych služieb, obhajoba záujmov osôb so zrakovým postihnutím zameraná na vytváranie rovnakých príležitostí, zabezpečenie rovnakého zaobchádzania a realizáciu pozitívnych opatrení na prekonávanie a kompenzáciu dôsledkov zrakového postihnutia.⁹

V rámci štruktúry ÚNSS funguje Centrum technických a informačných služieb. Je to špecializované pracovisko, ktorého úlohou je technická podpora vzdelávania, zamestnávania a nezávislého života osôb so zrakovým postihnutím. Podpora je realizovaná predovšetkým formou sprístupňovania informácií a rôznych informačných a komunikačných technológií, ako aj formou komplexného rozvoja tých zručností, ktoré nevidiace a slabozraké osoby potrebujú na ich primerané využívanie. Ďalším významným pracoviskom ÚNSS, ktoré vstúpilo do implementácie projektu, bolo oddelenie prevencie architektonických a dopravných bariér a metodík v oblasti prevencie architektonických a dopravných bariér. Ako už vyplýva z názvu, jeho úlohou je analýza a príprava návrhov odstraňovania bariér v prostredí, ktoré neraz nevyžadujú rozsiahle investície, ale často len ochotu spolupracovať a príslušné know-how.

⁶ N. Šimová, E. Klenková, A. Pivarčiová, 2012. Nitra bez bariér, Mesto Nitra, s. 2

⁷ N. Šimová, E. Klenková, A. Pivarčiová, 2012. Nitra bez bariér, Mesto Nitra, s. 2

⁸ Konceptcia Smart City mesta Nitra. Dostupné z: http://www.smartcitypraxi.cz/prezentace/Konference_SmarcityvpraxiIII/Jozef_Dvonc_2018.pdf (30. 9. 2019).

⁹ ÚNSS: Kto sme. Dostupné z: <https://www.unss.sk/co-je-unss.php> (30. 9. 2019).

Pokiaľ ide o personálne zastúpenie, hlavným reprezentantom únie v projekte bola Michaela Hajduková, ktorá pracuje v Centre technických a informačných služieb, pričom sa odborne venuje predovšetkým informačnej prístupnosti. V projektovom tíme však pôsobila i riaditeľka únie Tatiana Winterová a predseda únie Branislav Mamojka. Architektonickú oblasť v projekte zastrešil Pavol Korček, ktorý je vedúcim oddelenia prevencie architektonických a dopravných bariér a metodik v oblasti prevencie architektonických a dopravných bariér. Odborne sa venujú hlavne problematike architektúry bez bariér, a to s ohľadom na integráciu znevýhodnených, hendikepovaných a diskriminovaných skupín osôb do života spoločnosti.

Ciele a časový plán projektu

Hlavnou témou projektu sa stala problematika bezbariérovosti v širšom zmysle slova. Ideologicky sa pri tom vychádzalo z dokumentu Dohovor OSN o právach ľudí so zdravotným postihnutím, ktorý prijalo a ratifikovalo aj Slovensko. Obecné samosprávy majú povinnosť napĺňať jeho ciele a vytvárať bezbariérové prístupy pre svojich obyvateľov. V snahe vytvoriť a implementovať stratégiu zabezpečenia prístupnosti pre všetkých v meste Nitre sa projektoví partneri zamerali na fyzickú bezbariérovosť (teda bezbariérovosť v oblasti architektúry, dopravy a verejných priestranstiev) i na bezbariérovú dostupnosť vo sfére služieb a informácií (teda na uľahčenie prístupu k oficiálnym informáciám mestského úradu, poskytovanie informačného servisu v oblasti umenia, kultúry, zábavy, športu, poskytovanie podporných technológií a zdrojov vo verejných knižniciach, klientskych centrách a mnohé iné oblasti). Jedným zo základných predpokladov úspešnej implementácie projektu bola jeho komplexnosť. Samosprávy si síce uvedomujú rôzne bariéry týkajúce sa zastavaných území, verejných priestranstiev, dopravy a súvisiacej infraštruktúry, informácií a komunikácie či občianskej vybavenosti a verejných služieb, no snažia sa ich zvyčajne riešiť na úrovni izolovaných opatrení, čo znižuje ich účinnosť a nasmeruje k synergii. V kontexte uvedomovania si nedostatkov takéhoto prístupu sa zapojení partneri rozhodli zapojiť do celého procesu aj širokú verejnosť a špecificky tiež relevantné skupiny obyvateľstva, aby pripravili viacdimenzionálny súbor nástrojov a opatrení, ktoré by boli všeobecne akceptované a ktoré povedú k dosiahnutiu stavu bezbariérového systému.¹⁰

Partneri si definovali dva základné ciele: 1) spracovanie stratégie s účasťou dotknutých skupín, ktorá zabezpečí komplexnú prístupnosť v meste v previazaní na zastavené územie, verejné priestranstvá, dopravu, občiansku vybavenosť či informácie a komunikáciu s mestom; a 2) v spolupráci s verejnosťou a dotknutými skupinami hľadať efektívne bezbariérové riešenia s cieľom dosiahnutia dostupnosti rovnakej kvality života v meste pre všetkých.¹¹ Pavol Korček, architekt a expert Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, sa v tomto smere vyjadril tak, že cieľom bolo zamerať sa na komplexnosť v odstraňovaní bariér. Ako uviedol, ak mestská samospráva disponuje budovou, ktorá je prístupná a bezbariérová, je to skvelé, no nestačí to.

¹⁰ PP9: Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých. Dostupné z: <<https://www.participacia.eu/piloty/pilotny-projekt-9/>> (30. 9. 2019).

¹¹ PP9: Návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých. Dostupné z: <<https://www.participacia.eu/piloty/pilotny-projekt-9/>> (30. 9. 2019).

Problémom môže byť napríklad miestna doprava, ktorá bezbariérová nie je. Človek so zdravotným postihnutím má následne problém dostať sa do spomínanej bezbariérovej budovy, prípadne sa tam vôbec nedostane a nemôže tak využiť jej bezbariérovosť.¹² Martina Hrozenská ako odborná garantka projektu za mesto Nitra to doplnila o širšie vnímanie významu bezbariérovosti: *Tým, že eliminujeme napríklad architektonické bariéry pre najviac zraniteľnú skupinu, v tomto prípade osoby so zdravotným postihnutím, uľahčíme využívanie verejného priestoru pre celý rad jeho ďalších dnešných aj budúcich užívateľov (napríklad pre rodičov s detskými kočíkmi, starších ľudí, ale napríklad aj pre turistov s batožinou).*¹³

Projektívni partneri si implementáciu projektových aktivít rozvrhli do obdobia 24 mesiacov, a to od septembra 2017 do augusta 2019. Harmonogram a naň naviazané projektové aktivity boli od začiatku projektu jasne vymedzené a oba partnerské subjekty sa snažili tieto dohodnuté implementačné rámce fungovania dodržiavať počas celého trvania projektovej implementácie. Celkovo možno implementáciu projektu rozdeliť na štyri etapy. V rámci prvej etapy bolo dohodnuté spracovanie metodiky vypracovania stratégie prístupnosti. V tomto období mal byť tiež zriadený riadiaci výbor, ktorého hlavnou úlohou mala byť koordinácia projektovej implementácie. V neposlednom rade boli v tejto prvej etape naplánované tri workshopy, ktoré tematicky mali byť zamerané na problematiku mestskej prístupnosti. V druhej etape bolo naplánované kreovanie troch pracovných skupín a nadviazanie spolupráce projektových partnerov so Strednou priemyselnou školou stavebnou v Nitre. Kľúčovou implementačnou etapou bola podľa plánu tretia etapa, ktorá mala byť venovaná mapovaniu prístupnosti a odhaľovaniu potrieb obyvateľov i návštevníkov mesta. Okrem ankiet mali partneri projektu záujem o realizáciu elektronického prieskumu zameraného na postoje a názory širokej verejnosti. Mesto sa zaviazalo realizovať audit prístupnosti, a to v spolupráci so študentmi spolupracujúcej strednej školy. Naplánované boli však tiež viaceré miniaudity, ktoré mali realizovať vybraní mestskí aktéri a ktoré mali byť rovnako zamerané na prístupnosť. V závere sa predpokladalo, že stratégia bude finalizovaná prostredníctvom pripomienkovania na zasadnutiach dotknutých komisií mestského zastupiteľstva, ako aj zo strany verejnosti. Za determinant úspechu sa pri tom zo strany oboch partnerov projektu považovalo nielen spracovanie zamýšľaného strategického dokumentu, ale i jeho schválenie na pôde Mestského zastupiteľstva mesta Nitry.

Prípravná fáza

Partnerské subjekty boli do prípravy projektu začlenené od začiatku rovnocenným spôsobom. Istá forma spolupráce medzi mestom Nitrou a Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska však existovala už pred realizáciou tohto projektu. Išlo pri tom hlavne o spoluprácu mesta a krajského strediska únie v meste Nitre. Aj na základe toho vyjadrili partneri presvedčenie, že k realizácii takéhoto druhu projektu by došlo aj bez „intervencie zvonku“, teda bez toho, aby

¹² Rozhovor: „Ak je politika pre najzraniteľnejších, je pre všetkých.“ Dostupné z: <<https://www.participacia.eu/piloty/pilotny-projekt-9/>> (30. 9. 2019).

¹³ Rozhovor: „Ak je politika pre najzraniteľnejších, je pre všetkých.“ Dostupné z: <<https://www.participacia.eu/piloty/pilotny-projekt-9/>> (30. 9. 2019).

sa zapojili do národného projektu. Mesto Nitra disponovalo dostatočnými kapacitami a tiež motiváciou. Únia, ktorú možno považovať za iniciátora projektu, dokonca konštatovala, že mesto Nitra aj vďaka dlhodobému záujmu o problematiku bezbariérovosti a prístupnosti prejavovalo o projekt taký eminentný záujem a pristupovalo k nemu natoľko systematicky, že by ho dokázalo, pravdepodobne, realizovať aj samostatne, teda vo vlastnej réžii.¹⁴ Ako veľká výhoda projektu bola vnímaná i politická podpora projektu a jeho aktivít, ktorú deklaroval aj primátor mesta.

V rámci prípravnej fázy projektu si projektívni partneri vyjasňovali vlastné pozície i očakávania. Definované boli ciele, časový rámec a hlavné projektové výstupy. Súbor činností vedúcich k tvorbe finálnej podoby stratégie bol rozčlenený do dvoch základných oblastí – praktickej a teoretickej. Do praktickej oblasti sa zaradili aktivity, ako vytvorenie riadiaceho výboru projektu, analýza existujúcej situácie v oblasti prístupnosti mesta Nitry, vytvorenie pracovných skupín pre jednotlivé oblasti prístupnosti, organizovanie okrúhlych stolov i verejnej diskusie a podobne. Do takzvanej teoretickej oblasti partneri zaradili analytickú, metodickú a legislatívnu podporu zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe.

Projektívni partneri sa dohodli na tom, že hlavným výstupom projektu bude návrh stratégie zabezpečenia prístupnosti mesta Nitry pre osoby so zdravotným postihnutím, seniorov, ďalšie skupiny obyvateľov a návštevníkov mesta. Dokument mal obsahovať základný rámec priorit a cieľov, ktoré je potrebné realizovať na území mesta Nitry, a to tak, aby bolo možné považovať mesto za prístupné pre všetkých bez ohľadu na špecifické potreby jednotlivca-

-obyvateľa vo sfére využívania verejných priestranstiev, občianskej mobility, ako aj prístupnosti obyvateľov a návštevníkov mesta k informáciám a službám, ktoré poskytuje mestská samospráva.

Táto stratégia mala slúžiť potrebám obyvateľov mesta a rovnako tak mala reflektovať potreby odborných zamestnancov Mestského úradu v Nitre, ktorí pripravujú a realizujú jednotlivé miestne verejné politiky. Partneri projektu zároveň poňali tvorbu tejto stratégie ako tvorbu univerzálneho návodu pre budúce využitie, a to nielen v podmienkach mesta Nitry, ale aj v podmienkach iných miest či obcí. Ďalšími očakávanými výstupmi mali byť analýzy a expertné stanoviská k aktuálnemu stavu prístupnosti i potrieb zabezpečenia prístupnosti, ako aj súbor návrhov riešení zabezpečenia prístupnosti.

Prvá etapa implementácie (september – december 2017)

Začiatok realizácie projektu bol určený na 15. septembra 2017. Bezprostredne po jeho spustení došlo k stretnutiu zástupcov únie so zástupcami mesta, na ktorom bol upresnený harmonogram implementácie projektu a vybraných projektových činností. Zároveň sa partneri projektu dohodli na metodike vypracovania stratégie prístupnosti, ktorá obsahovo vychádzala zo súboru kritérií prestížnej európskej súťaže Access City Awards.

¹⁴ Naratívna správa (september – december 2017) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami oboch partnerských subjektov).

V priebehu septembra a októbra 2017 sa uskutočnili ďalšie dve stretnutia, na ktorých sa partnerské subjekty venovali:

- zriadeniu riadiaceho výboru, ktorý pozostával zo zástupcov projektových partnerov, pričom partneri využili paritný prístup a v tomto výbore mali po troch zástupcov;
- diskusii o komunikačných kanáloch, ktoré by bolo možné v projekte využiť;
- zapojeniu iných organizácií pôsobiacich v meste Nitre do projektovej spolupráce (na tento účel bol zostavený adresár relevantných organizácií).

Obrázok č. 1: Jeden z workshopov organizovaných v meste Nitra¹⁵

Príprava workshopov bola obsahom pracovného stretnutia, ktoré sa konalo koncom októbra 2017. Tieto workshopy boli navrhnuté ako stretnutia odbornej verejnosti, ktoré by mali slúžiť na oboznámenie tejto verejnosti s problematikou a jej následné zapojenie pri mapovaní mesta Nitry z hľadiska prístupnosti. Približne o mesiac (v termíne 29. – 30. novembra 2017) prebehli v priestoroch Mestského úradu v Nitre tri poldenné workshopy. Odborná verejnosť, ktorá sa na nich zúčastňovala, pozostávala zo zamestnancov mestského úradu a zástupcov

¹⁵ Z denníkov pilotnej schémy – November 2017. Zverejnené dňa 30. 11. 2017. Dostupné z: http://www.minv.gov.sk/?ros_np_participacia_z-dennikov&sprava=z-dennikov-pilotnej-schemy-november-2017 (30. 9. 2019).

poslaneckého zboru mesta Nitry. Úvodný workshop, ktorý viedol Pavol Korček, sa zameriaval na prístupnosť dopravy a prostredia a zúčastnilo sa na ňom 17 osôb. Po ňom nasledoval workshop na tému prístupnosti informácií a informačných systémov, ktorý viedol Peter Teplický. Na tomto workshope sa zúčastnilo 13 osôb. Na treťom workshope sa zúčastnilo 19 ľudí a bol venovaný prístupnosti z hľadiska občianskej vybavenosti a služieb.

Očakávania zo strany odbornej garantky projektu za samosprávu týkajúce sa počtu účastníkov workshopov ostali nenaplnené. Martina Hrozenská totiž predpokladala vyššiu účasť (približne 50 účastníkov/workshop). Účastníci však boli aktívni a nemali problém zapájať sa do aktivít workshopov a vyjadrovať vlastné názory. Dokonca došlo až k situácii, keď bolo potrebné komunikáciu v rámci jedného z workshopov mierniť.

V niektorých prípadoch sa účastníci vyjadrovali veľmi všeobecne a stávalo sa, že nastoľovali problémy, ktoré súviseli viac s ich znevýhodnením, než s prístupnosťou ako takou. Projektový tím následne konštatoval, že forma workshopu nebola pre stanovený účel, ktorým malo byť oboznámenie verejnosti s problematikou prístupnosti a aktivitami projektu, najvhodnejšou formou. V tejto súvislosti odborná garantka za mesto Nitru formulovala potrebu presnejšie definovať očakávania, respektíve ciele, ktoré má priniesť nejaké stretnutie, pretože to môže napomôcť pri určovaní formy a obsahu stretnutia.¹⁶ Napriek uvedenému platí, že výstupy z workshopov, ako aj pomoc zapojených účastníkov plánovali partneri projektu využiť pri ďalšom postupe v tvorbe stratégie.

Obaja zapojení partneri intenzívne vzájomne komunikovali a spolupráca bola vnímaná z ich strany ako efektívna a bezproblémová. Plynulý a koordinovaný chod implementačných procesov (nielen počas úvodnej etapy implementácie) zabezpečoval riadiaci výbor zložený zo zástupcov mesta Nitry, Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, ktorý bol doplnený o expertov ďalších zainteresovaných aktérov. Veľkým pozitívom sa ukázalo to, členovia výboru sa dokázali pravidelne stretávať a ich komunikácia bola rozvíjaná zo strany všetkých zapojených členov.

V tejto etape implementácie ešte nedochádzalo k spolupráci s ďalšími, teda tretími zainteresovanými aktérmi. Obaja partneri si však už v tejto etape uvedomovali, že v ďalších implementačných etapách bude potrebné komunikovať aj s týmito ďalšími aktérmi, ktorí boli identifikovaní ako zainteresované subjekty pre potreby úspešnej implementácie projektu. K týmto ďalším aktérom, s ktorými partneri plánovali nadviazať dialóg, patrili napríklad osoby so všetkými druhmi zdravotného postihnutia/znevýhodnenia a ich záujmové organizácie, seniory a rôzne seniorské organizácie, deti a ich rodičia/zákonní zástupcovia, magistrát mesta, vzdelávacie a osvetové inštitúcie či organizácie, rôzne odborné inštitúcie, ktoré sa venujú prístupnosti alebo zdravotne postihnutým/znevýhodneným osobám a podobne. Pôvodný zámer spočívajúci v oslovení Strednej priemyselnej školy stavebnej v Nitre už v tejto etape bol prehodnotený a spolupráca i príslušné aktivity boli presunuté do druhej implementačnej etapy. Dôvodom bola snaha o nadviazanie na poznatky z workshopov z tejto úvodnej implementačnej etapy.

¹⁶ Naratívna správa (september – december 2017) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami oboch partnerských subjektov).

Pokiaľ išlo o komunikáciu s verejnosťou, tá prebiehala nielen prostredníctvom štandardných, respektíve konvenčných kanálov, ale i priamo, oslovovaním zo strany členov komisií mestského zastupiteľstva, ktorí boli zároveň členmi projektového tímu. Spätná väzba zo strany verejnosti mala skôr charakter vyjadrení všeobecnej nespokojnosti, než konkrétnych podnetov na inovácie.¹⁷

Druhá etapa implementácie (január – marec 2018)

Pre túto etapu je charakteristické dotvorenie implementačnej projektovej štruktúry. V marci 2018 boli sformované tri pracovné skupiny ako základné realizačné zložky projektu. Tieto nadväzovali na aktivity navrhnuté počas workshopov so zamestnancami mestského úradu a zástupcami mestského zastupiteľstva. Tím každej pracovnej skupiny zahŕňal experta zastupujúceho úniu, ktorý ho zároveň viedol, vybraného zástupcu projektového tímu, určeného pracovníka mestského úradu, povereného poslanca mestského zastupiteľstva a vybraného pracovníka relevantnej inštitúcie alebo organizácie v meste. V každom tíme však boli aj zástupcovia dotknutej skupiny osôb so zdravotným znevýhodnením, respektíve postihnutím. Ich úlohou bolo reprezentovať záujmy takýchto skupín a formulovať nielen ich požiadavky, ale tiež navrhovať vlastné riešenia a vyjadrovať sa k návrhom ostatných aktérov.

Pracovné skupiny mali svojou činnosťou pokryť štyri základné cieľové oblasti:

- zastavané územia a verejné priestranstvá,
- dopravu a súvisiacu dopravnú infraštruktúru,
- informácie a komunikáciu vrátane využívania informačných a komunikačných technológií,
- občiansku vybavenosť a verejné služby.

Prvé dve témy boli pre svoju obsahovú blízkosť zlúčené a zastrešovala ich pracovná skupina 1, ktorú viedol Pavol Korček. Pracovná skupina 2, vedená Petrom Teplickým, sa venovala informačnej a komunikačnej oblasti. Občiansku vybavenosť a verejné služby mapovala a vyhodnocovala z hľadiska prístupnosti pracovná skupina 3, ktorá bola vedená Timeou Hókovou.

Úvodné spoločné stretnutie všetkých troch zriadených pracovných skupín prebehlo 15. marca 2018 v priestoroch Mestského úradu v Nitre a zúčastnilo sa na ňom 23 osôb. Okrem hlavnej témy, ktorou bola diskusia o aktuálnom stave a plánovanom postupe pri tvorbe návrhu stratégie zabezpečenia prístupnosti pre všetkých, bolo cieľom stretnutia vzájomné zoznámenie sa všetkých členov pracovných skupín. Účastníci na stretnutí riešili tiež metodiku pracovného postupu pracovných skupín, harmonogram stretnutí a podobu výstupov ich práce.¹⁸ Z hľadiska náplne práce mali pracovné skupiny svojou činnosťou pokryť viaceré oblasti. Konkrétne išlo o identifikáciu kompetenčného priestoru z pohľadu mestského úradu (napríklad pri zabezpečovaní a regulácii stavieb a úprav verejných priestorov, pri poskytovaní

¹⁷ Naratívna správa (september – december 2017) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami oboch partnerských subjektov).

¹⁸ Naratívna správa (január – marec 2018) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami oboch partnerských subjektov).

informácií či pri zabezpečovaní občianskej vybavenosti a poskytovaní verejných služieb), sumarizáciu existujúcich dokumentov v oblasti prístupnosti, tvorbu kritérií hodnotenia prístupnosti za jednotlivé cieľové oblasti, zmapovanie aktuálneho stavu prístupnosti mesta v jednotlivých cieľových oblastiach (na základe štúdia existujúcich dokumentov, výsledkov stretnutí s obyvateľmi mesta, odborných skúseností členov pracovných skupín či prieskumu so zapojením študentov spolupracujúcej strednej školy) a podobne.

Obrázok č. 2: Spoločné stretnutie troch pracovných skupín¹⁹

Počas tejto implementačnej etapy bola nadviazaná spolupráca s ďalším aktérom, ktorým bola Stredná priemyselná škola stavebná v Nitre. Účelom tejto spolupráce bolo nielen zvýšenie povedomia študentov o zdravotných postihnutiach a znevýhodneniach vo vzťahu k prístupnosti fyzického prostredia, ale tiež zapojenie študentov do mapovania vybraných trás v meste. K prvotnému oboznámeniu s problematikou a edukácii o zdravotných postihnutiach, súvisiacich znevýhodneniach a bezbariérovosti došlo počas poldenného workshopu, ktorý sa konal 6. februára 2018 v priestoroch školy. Zapojilo sa doň 57 študentov tejto školy. Názorné

¹⁹ Z denníkov pilotnej schémy – Marec 2018. Zverejnené dňa 16. 3. 2018. Dostupné z: https://www.minv.sk/?ros_np_participacia_z-dennikov&sprava=z-dennikov-pilotnej-schemy-marec-2018 (30. 9. 2019).

simulácie ukázali mladým ľuďom síce iba zlomok komplikovaných situácií zo života človeka so zdravotným postihnutím, no na druhej strane sa potvrdilo, že je lepšie raz si to vyskúšať, než stokrát o tom počuť. Podstatnou témou workshopu bola problematika architektonických bariér a princípy sprístupňovania verejných priestorov. Do tejto problematiky uviedol študentov zástupca únie a architekt Pavol Korček. Už v tomto čase dostali študenti informáciu, že budú zapojení do auditov prístupnosti a budú tiež mapovať vybrané trasy v meste Nitre.

Partneri projektu pokračovali v bezproblémovej spolupráci, ktorú označovali ako korektnú a profesionálnu. Potvrdzovalo to aj sformovanie veľmi aktívneho pracovného tímu. Mesto Nitra i Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska boli i počas tejto implementačnej etapy z hľadiska líderstva v rovnocennej pozícii. K prirodzenému striedaniu vo vedení projektových aktivít dochádzalo pri plnení jednotlivých úloh, a to v súlade so schváleným plánom a harmonogramom. Riadiaci projektový výbor pokračoval v intenzívnej komunikácii a koordinácii. Realizované boli tiež dve ďalšie pracovné stretnutia, ktoré partneri vyhodnotili ako konštruktívne a prínosné. Komunikácia medzi členmi výboru prebiehala osobnými konzultáciami alebo formou zdieľania písomných výstupov, ktoré si navzájom vymieňali elektronickou poštou. Pomerne často boli využívané aj videohovory cez službu Skype.²⁰

Komunikáciu navonok, teda komunikáciu s verejnosťou, zabezpečovali v tejto etape predovšetkým zástupcovia mestského úradu. Názorným príkladom takejto komunikácie a s ňou súvisiacich komplikácií je príspevok zdieľaný prostredníctvom sociálnej siete Facebook (na stránke mesta Nitry). Tento príspevok obsahoval správu o prvom spoločnom stretnutí pracovných skupín, ako aj informáciu o cieľoch projektu. Prevažne anonymné reakcie verejnosti na tento príspevok boli väčšinou negatívne a diskutujúci v nich útočili na mesto kvôli jeho doterajšej pasivite v oblasti debarierizácie. Mesto na komentáre tohto typu reagovalo konštruktívnou odpoveďou, v ktorej vyzývalo obyvateľov k účasti na plánovanom septembrovom stretnutí s verejnosťou, kde budú môcť obyvatelia mesta i jeho návštevníci informovať zainteresovaných aktérov o pociťovaných problémoch i o navrhovaných riešeniach.²¹

Tretia etapa implementácie (apríl – august 2018)

Nasledujúca etapa mala prívlastok investigatívna, pretože počas nej sa projektívni partneri spoločne s ostatnými zainteresovanými aktérmi venovali mapovaniu prístupnosti a odhaľovaniu potrieb obyvateľov i návštevníkov mesta Nitry v tejto sfére. Z hľadiska participatívnej tvorby verejných politík išlo o kľúčovú etapu, pretože práve v nej sa mal výrazne prejavíť efekt intenzívneho zapájania širokej verejnosti do implementácie projektu.

Po úvodnom stretnutí začali pracovné skupiny vyvíjať činnosť v súlade so zadaním a dohodnutou metodikou. Následne, v súlade s harmonogramom projektu, si každá skupina organizovala v období apríl – máj 2018 dve individuálne pracovné stretnutia. V júni 2018 sa

²⁰ Naratívna správa (január – marec 2018) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami oboch partnerských subjektov).

²¹ Naratívna správa (január – marec 2018) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami oboch partnerských subjektov).

uskutočnilo plánované spoločné stretnutie všetkých troch pracovných skupín. V rámci neho sa tímy pracovných skupín venovali predovšetkým scenárom miniauditov prístupnosti, príprave online dotazníka, ako aj technicko-organizačnej a obsahovej príprave participatívneho stretnutia s obyvateľmi mesta, ktoré bolo naplánované na 11. septembra 2018. Rozhodne potešujúcim zistením zo strany partnerov projektu bola jasne aktívna účasť tých členov pracovných skupín, ktorí pochádzali z radov obyvateľov mesta, čo si partnerské subjekty vysvetlili ako prejavenie záujmu obyvateľov mesta o kvalitatívnu zmenu v oblasti prístupnosti.²²

Do tejto etapy sa výrazne zapojili študenti Strednej priemyselnej školy stavebnej v Nitre. Zatiaľ čo v rámci workshopu boli bližšie oboznámení s problematikou prístupnosti externého stavebného prostredia z hľadiska osôb so zdravotným postihnutím či znevýhodnením i s teoretickou prípravou potrebnou na realizáciu auditu prístupnosti súvislých peších trás v meste, v tejto etape sa zapojili do samotného mapovania. Došlo k tomu v priebehu apríla 2018 a zapojení študenti vykonali audity na štyroch trasách v meste:

- trasa 1: železničná stanica – Galéria Mlyny,
- trasa 2: Nitriansky hrad – Staničná ulica (autobusová stanica),
- trasa 3: Jurkovičova ulica – Divadlo Andreja Bagara,
- trasa 4: Lúčna ulica – fakultná nemocnica.

Audity peších trás poskytli partnerom projektu mimoriadne cennú spätnú väzbu. Zistilo sa, že napríklad chodníky na daných trasách nie sú dostatočne zabezpečené, majú nevhodný povrch, nemajú dostatočnú šírku, v niektorých úsekoch sa na nich vyskytujú prekážky, ktoré sťažujú plynulé a bezproblémové prechádzanie a podobne. V rámci procesu mapovania boli aj vďaka týmto zisteniam a v spolupráci s odborníkmi vytypované také architektonické bariéry, ktoré mali byť v budúcnosti odstránené alebo upravené. Na audity nadväzovalo júnové stretnutie so študentmi zapojenými do mapovania. Na stretnutí sa diskutovalo o výsledkoch auditov a praktickými cvičeniami im, ako budúcim realizátorom stavieb, bola priblížená problematika bezbariérovej výstavby.²³

Ďalším nástrojom, ktorý bol pri projekte využitý priamo v teréne, boli miniaudity prístupnosti realizované vo vybraných objektoch poskytujúcich služby obyvateľom i návštevníkom mesta Nitry. Vybranými objektmi boli Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra, lekáreň Dami a mestské informačné centrum. Miniaudity sa organizovali v termíne od 20. júna do 1. augusta 2018. Deväť hodnotiteľov malo posúdiť prístupnosť každého objektu a jeho okolia z pohľadu osôb so zrakovým, sluchovým, telesným a mentálnym postihnutím, pričom hodnotitelia postupovali podľa vopred pripraveného scenára miniauditov. Hodnotil sa najmä prístup k objektu, vstup do objektu, prístupnosť priestorov vnútri objektu, ako aj prístupnosť informácií a spôsob komunikácie pri vybavovaní záležitostí v danom objekte.²⁴ Miniaudity možno v tomto smere považovať za inovátny nástroj, ktorý partneri pri projekte využili. Dovedy mesto nemalo s takýmto nástrojom reálnu skúsenosť.

²² Naratívna správa (apríl – jún 2018) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami ÚNSS).

²³ Naratívna správa (apríl – jún 2018) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami ÚNSS).

²⁴ Branislav Mamojka, Pavol Korček: Vyhodnotenie miniauditov.

Na organizáciu prvého participatívneho stretnutia s obyvateľmi so zdravotným postihnutím bola využitá výročná členská schôdza Základnej organizácie Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska Nitra, ktorá sa konala 28. apríla 2018. Účast' dosiahla takmer hranicu 100 osôb a na stretnutí sa riešila téma prístupnosti mesta s ohľadom na potreby obyvateľov so zdravotným postihnutím. Účastníci boli aktívni, komunikovali svoje potreby, ktoré sa týkali prístupnosti, ako aj nedostatky, ktoré pociťujú. Z projektového tímu sa na stretnutí zúčastnili Michaela Hajduková, Branislav Mamojka a Miriam Bošelová. Na stretnutí odznelo mnoho dôležitých podnetov, ktoré obyvateľstvo bez znevýhodnenia každodenne prehliada. Účastníci napríklad uvádzali, že sklenené dvere obchodných centier nie sú dostatočne označené, že v zdravotníckych zariadeniach, kde sú očné ambulancie, býva v čakárňach využitie nevhodné osvetlenie, že na mnohých (aj frekventovaných) priechodoch pre chodcov chýba signalizácia a tak ďalej.²⁵

Samozrejme, projektoví partneri realizovali v tejto implementačnej etape aj ďalšie aktivity s cieľom zozbierať čo najviac relevantných údajov:

- anketa pre rodičov, ktorí sa schádzajú v materskom centre Klokanček, do ktorej sa zapojilo 57 respondentov,
- anketa zameraná na seniorov mesta Nitry, do ktorej sa zapojilo celkovo 93 respondentov:
 - seniори navštevujúci Jednotu dôchodcov Slovenska Nitra (JDS Nitra),
 - klienti a zamestnanci zariadenia sociálnych služieb Viničky (ZSS Viničky) v mestskej časti Klokočina,
 - klienti denného stacionára pre seniorov,
 - obyvatelia zariadení opatrovateľskej služby,
- tematická diskusia s cieľovou skupinou občanov s telesným postihnutím o prístupnosti mesta Nitry, na ktorej sa zúčastnilo 30 osôb.

Nástrojom, s ktorým boli spojené veľké očakávania zo strany projektových partnerov, bol online dotazník, ktorý mal pomôcť odhaliť postoje a názory širšej verejnosti v oblasti prístupnosti. V dotazníku mohli obyvatelia mesta napríklad označiť/identifikovať rozbité chodníky, schodiská či nefunkčnú svetelnú signalizáciu na priechodoch pre chodcov, mohli sa vyjadriť k prístupnosti verejných budov (napríklad úradov, polikliniky či pôšt) a tiež k prístupnosti služieb a informácií v meste. Tento dotazník bol zverejnený na internetovej stránke mesta Nitry. Napriek propagácii a možnosti vyhrať darčekové balíčky od mesta sa do dotazníkového prieskumu zapojilo iba 67 respondentov – obyvateľov mesta a 9 expertov zapojených do projektu. Partneri projektu si nízky záujem o prieskum vysvetľovali zlým načasovaním zberu dát (dotazník bolo možné vyplniť v priebehu letných mesiacov 2018) i časom, ktorý bol potrebný na jeho vyplnenie (v priemere trvalo vyplnenie tohto dotazníka asi 20 minút). Napriek pomerne nízkej účasti boli zistenia z prieskumu použité ako jeden z podkladov na prípravu obsahu participatívneho stretnutia s obyvateľmi, ktoré bolo naplánované na 11. septembra 2018, ako aj na spracovanie plánovaného strategického dokumentu.

²⁵ Zápis tematickej diskusie s cieľovou skupinou občanov so zrakovým postihnutím o prístupnosti mesta Nitry, 28. 4. 2018, reštaurácia Olympia Nitra.

Spolupráca i naďalej prebiehala hladko a bezproblémovo a z hľadiska líderstva sa v projekte ani v tejto etape nič zásadné nezmenilo. Hlavné roly plnili obe odborné garantky – za mesto Martina Hrozenská a za úniu Michaela Hajduková. Riadiaci výbor projektu pravidelne komunikoval a koordinoval projektové aktivity. Okrem samostatných stretnutí sa obvykle stretával aj pri zasadnutiach pracovných skupín, čo sa využívalo na diskusiu o niektorých partikulárnych otázkach. Pozornosť sa v tejto fáze venovala realizovaným participatívnym stretnutiam, miniauditom prístupnosti a príprave i realizácii online dotazníka o prístupnosti v meste Nitre. V tejto etape zároveň došlo k vypracovaniu podrobného návrhu osnovy plánovanej stratégie.²⁶

V neposlednom rade platí, že práve v tejto etape sa zintenzívnila aktivita projektových partnerov v oblasti publicity. Cieľom bola podpora participácie verejnosti na stretnutiach i pri anketách a dotazníkovom prieskume. Propagačné a informačné články boli publikované v miestnych novinách, na internetovej stránke mesta a v internom časopise únie.

Štvrtá etapa implementácie (september 2018 – jún 2019)

V tejto etape projektový tím úspešne zavŕšil tvorbu stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých. Bolo však zrejmé, že projekt debariérizácie a zlepšovania prístupnosti v meste touto etapou nekončí, keďže ide o strategický návod, ktorého význam sa prejaví až jeho implementáciou do praxe.

Dňa 11. septembra 2018 sa konalo participatívne stretnutie, respektíve verejná diskusia s obyvateľmi o prístupnosti mesta Nitry. Na stretnutí sa zúčastnilo 41 osôb vrátane vtedajšieho primátora mesta Nitry Jozefa Dvonča a ďalších vedúcich predstaviteľov mesta, ako aj zástupcov projektového tímu. Prítomným účastníkom boli na začiatku stretnutia poskytnuté základné informácie o projekte a jeho aktivitách. Potom boli odprezentované výstupy práce jednotlivých pracovných skupín a zmienené boli i výsledky miniauditov a online prieskumu so zameraním na najvýraznejšie nedostatky vo všetkých štyroch sledovaných oblastiach prístupnosti. Kvôli lepšej ilustrácii bol tento výpočet doplnený o autentické výpovede troch osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré žijú v meste Nitre a ktoré priblížili svoj každodenný boj s bariérami rôzneho druhu. Rozhodujúcou časťou stretnutia však bola diskusia, v rámci ktorej obyvatelia mesta prezentovali svoje osobné skúsenosti so životom v meste a zdoľávaním bariér. Dominovali pri tom najmä architektonické a dopravné bariéry, ktoré sa často nedotýkajú iba zdravotne znevýhodnených osôb. Približne 30 podnetov, ktoré odzneli na tomto stretnutí, bolo dôsledne zaznamenaných, postúpených kompetentným orgánom mesta a zodpovedaných do 30. októbra 2018.²⁷

V nasledujúcich mesiacoch pokračovali aktivity jednotlivých pracovných skupín. K podnetom, ktoré odzneli na septembrovom stretnutí s obyvateľmi mesta, mala každá pracovná skupina vlastné pracovné stretnutie a aj tieto podnety slúžili ako podklad na spracovanie jednotlivých častí stratégie. Posledné spoločné stretnutie všetkých troch pracovných skupín sa konalo 12.

²⁶ Naratívna správa (apríl – jún 2018) k pilotnému projektu č. 9 (spracované zástupcami ÚNSS).

²⁷ Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, mesto Nitra 2019: Stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých, s. 45.

decembra 2018. Na tomto stretnutí sa zúčastnilo nielen 24 členov pracovných skupín, experti z únie a zamestnanci mesta, ale tiež novozvolený primátor mesta Nitry Marek Hattas, ktorý túto príležitosť využil na vyjadrenie svojej podpory projektu a jeho aktivitám. Na stretnutí došlo zo strany vedúcich pracovných skupín k autoevaluácii realizovaných aktivít. Diskutovaná bola tiež štruktúra a obsah pripravovanej stratégie. V rámci diskusie zaznela požiadavka, aby autori stratégie nerezignovali na zámer spracovať tento dokument tak, aby bol replikovateľný aj v podmienkach iných samospráv.

Obrázok č. 3: Verejná diskusia s obyvateľmi mesta²⁸

Podľa projektového harmonogramu mala byť finálna verzia stratégie hotová do konca marca 2019. Tento termín sa síce nepodarilo dodržať, no nemalo to žiadny zásadnejší vplyv na úspešné dokončenie projektu. Pripomienkovanie dokumentu komisiami Mestského zastupiteľstva mesta Nitry prebehlo v období apríl – máj 2019 a v tom istom čase mohla paralelne pripomienkovať stratégiu na internetovej stránke mesta i verejnosť. Posledným krokom bolo vyhodnotenie pripomienok a zapracovanie relevantných pripomienok do finálnej verzie stratégie.

²⁸ Mesto Nitra: Verejná diskusia s občanmi mesta na tému prístupnosti. Zverejnené dňa 27. 9. 2018. Dostupné z: <<https://www.nitra.sk/zobraz/obsah/30644>> (30. 9. 2019).

Ukončenie projektu, jeho dopad na prax a replikovateľnosť v iných podmienkach

Dňa 18. júna 2019 sa v koncertnej sále Župného domu v Nitre uskutočnila záverečná konferencia projektu. Konferencia Prístupnosť mesta Nitry pre všetkých alebo ako byť IN vo veľkom meste predstavila zúčastneným výstupy projektu, ako aj aktuálny stav a víziu sociálnej politiky v meste Nitre. Účastníkom konferencie boli priblížené tiež metódy participácie, ktoré boli použité na získanie podkladových dát na spracovanie stratégie. V druhom bloku konferencie prezentovali predstavitelia pozvaných samospráv nimi využívané spôsoby zapájania verejnosti do tvorby verejných politík na miestnej úrovni.²⁹ Úspešným zavŕšením snahy projektového partnerstva v rámci tohto projektu bolo schválenie stratégie Mestským zastupiteľstvom mesta Nitry na jeho riadnom zasadnutí, ktoré sa konalo dňa 27. júna 2019.

Obrázok č. 4: Záverečná konferencia pilotného projektu³⁰

Hlavný cieľ projektu, ktorým bolo vypracovanie návrhu stratégie prístupnosti mesta Nitry pre všetkých, sa projektovým partnerom podarilo splniť. Je vhodné zdôrazniť, že tento cieľ naplnili v predstihu. Projekt zároveň viedol k splneniu všetkých čiastkových cieľov, ktoré boli definované v prípravnej fáze projektu. Určitou revíziou oproti pôvodnému zámeru prešiel len

²⁹ Návrh Stratégie zabezpečenia prístupnosti mesta pre všetkých – zápis zo záverečnej konferencie.

³⁰ NitraDen.sk: Nitra chce pre kvalitnú bezbariérovosť urobiť maximum, v utorok sa konala konferencia a pracuje sa aj na strategickom dokumente. Zverejnené dňa 20. 6. 2019. Dostupné z: <<https://nitraden.sk/nitra-chce-pre-kvalitnu-bezbarierovost-urobit-maximum-v-utorok-sa-konala-konferencia-a-pracuje-sa-aj-na-strategickom-dokumente/>> (30. 9. 2019).

jeden z nich, ktorý bol formulovaný ako „návrhy prístupnosti vybraných objektov v meste Nitre“. V priebehu projektu sa totiž projektoví partneri zhodli na tom, že nie je efektívne navrhovať prístupnosť objektov v rámci mesta Nitra separátnym spôsobom. Následne preto zvolili všeobecnejší a komplexnejší prístup, ktorý bol využitý aj pri zostavovaní samotnej stratégie.

Hoci aktivity, ktoré sa realizovali v rámci projektu, boli primárne zamerané na identifikované cieľové skupiny, projektoví partneri sa pokúšali dosiahnuť určitú mieru univerzálnosti. Zmyslom tejto univerzálnosti bolo zavádzanie takých nástrojov, ktoré by neprinášali pozitívne účinky iba pre ľudí so závažným zdravotným postihnutím či znevýhodnením, ale aby sa vytvoril systém rešpektujúci dizajn, ktorý by vyhovoval všetkým. Od úplného začiatku mali projektoví partneri aj ambíciu aplikovateľnosti tohto projektu v podmienkach iných samospráv a na účel takejto replikovateľnosti bola v nadväznosti na spracovanú stratégiu vytvorená i samostatná metodická príručka. Tá môže slúžiť ako pomyselný návod pre ďalšie samosprávy, ktoré majú v úmysle vypracovať vlastnú stratégiu prístupného mesta pre všetkých.³¹

Samozrejme, projektoví partneri si boli vedomí toho, že spracovaním a prijatím strategického dokumentu sa začína nová etapa života výstupov tohto projektu, ktorú je možno popísať aj ako aplikačnú fázu výstupov. Na stratégiu je totiž potrebné naviazať realizačné kroky, ktorými bude aplikovaná do praxe. Konkrétne ide o prípravu a implementáciu akčného plánu opatrení, ktoré by mali prispieť k zvýšeniu kvality života ľudí so zdravotným postihnutím. Martina Hrozenská ešte pred schválením stratégie zdôraznila: *Pre nás je hlavnou výzvou nielen sformulovanie samotnej stratégie, ale hlavne to pretavenie do aplikačnej praxe.*³² Predseda únie Branislav Mamojka ju následne doplnil: *Aj po tom, ako bude stratégia hotová, tak my, ako Únia nevidiacich, sa budeme podieľať na konkrétnych realizačných krokoch. Takže tá spolupráca tam bude aj naďalej.*³³ Oba partnerské subjekty si teda uvedomovali, že sformulovaním stratégie sa ich spoločná cesta nekončí. Naopak, vzhľadom na definované ciele, ktoré majú krátkodobý, strednodobý i dlhodobý charakter, je práve implementácia navrhnutých nástrojov výzvou a bude pri nej potrebná ich úzka spolupráca. Jedným z podstatných ukazovateľov úspešnosti zavádzania strategických opatrení do praxe má byť podľa projektových partnerov napríklad vyhodnocovanie schopnosti mesta úspešne sa umiestniť medzi uchádzačmi o ocenenie v súťaži Access City Award.

Zhodnotenie vybraných prvkov participatívnej tvorby verejných politík

Partnerské subjekty postupovali počas realizácie projektu spoločne, po celý čas bolo možné pozorovať bezproblémovú kooperáciu, v rámci ktorej sa prejavil efekt fungujúcej a efektívnej komplementárnosti. Kým únia pôsobila v projektovom partnerstve ako garant odbornosti v posudzovaní nastavenia prístupnosti, úlohou samosprávy bolo zapojenie obyvateľov i ďalších zainteresovaných aktérov. Projektoví partneri využívali striedavé líderstvo a aj

³¹ Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, mesto Nitra 2019: *Stratégia prístupnosti mesta Nitra pre všetkých*, s. 16.

³² Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

³³ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

rozdeľovanie a plnenie úloh rešpektovalo zásadu rovnomernosti a primeranosti (vzhľadom na kompetencie, kapacity a možnosti partnerov). Vytvorený partnerský vzťah bol založený na synergii a dôvere, ktoré sa časom ešte viac prehľbovali.

Spolupráca sa pre pozorovateľov zvonku javila ako ukážková a nadštandardná. Potvrdzovalo ju nielen plnenie časového harmonogramu, ale tiež priebežné vyjadrenia počas monitoringu projektovej implementácie. Napríklad, podľa zástupcov únie plnilo mesto Nitra svoje záväzky a úlohy *v rekordnom čase a precízne*³⁴. Odborná garantka za úniu Michaela Hajduková k spolupráci dodala: *My sme mesto Nitru nevnímali ako nejakého separátneho partnera, ale vždy sme vnímali to, že sme jeden tím. Nevymedzovali sme sa, že my a oni, ale fungovali sme ako jeden celok. To je môj hlavný pocit z tejto spolupráce.*³⁵ Pozitívne sa však na nadviazanú a realizovanú spoluprácu dívali aj zástupcovia mesta. Podľa Martiny Hrozenskej, odbornej garantky za mesto Nitru, platilo pri tejto spolupráci z pohľadu mesta nasledujúce: *Pre nás bolo fajn, že si nás únia nevidiacich vybrala. Profitujeme z toho partnersky, ale hlavne profesionálne, lebo sa od nich veľa učíme a tieto novinky preberáme do každodennej praxe.*³⁶

Berúc do úvahy predchádzajúce informácie, neprekvapuje, že aj komunikácia medzi projektovými partnermi bola bezproblémová, jasná a plynulá. Počas plynutia projektovej implementácie sa do tejto komunikácie dostávali aj viaceré prvky neformálnosti, čo partneri ocenili, a zároveň to podporovalo ich vzájomnú dôveru, rešpekt i pozitívnu pracovnú atmosféru. Vzájomný kontakt prebiehal na pravidelnej báze, pričom sa využívali tak osobné stretnutia, ako aj elektronická forma komunikácie (pomerne bežne boli využívané napríklad videohovory). Práve intenzívnu komunikáciu označovali projektív partneri za jeden z kľúčových faktorov úspechu celého projektu. Napríklad, Michaela Hajduková zdôraznila význam komunikácie takto: *Nám sa veľmi vyplatilo to pravidelné stretávanie zúčastnených subjektov. Vďaka tomu sme vedeli pružne reagovať na okolnosti priebehu projektu a na podnety, ktoré prichádzali. Dôležitá bola intenzívna komunikácia a vzájomná informovanosť.*³⁷

Projekt ako taký mal mať jednoznačný participatívny charakter a mal viesť k čo najintenzívnejšej inklúzii ostatných zainteresovaných aktérov do riešenia identifikovaného problému.

Napriek vynaloženej snahe oba partnerské subjekty vyjadrili istú formu sklamaní z miery záujmu obyvateľov mesta voči téme prístupnosti. Boli presvedčení, že využili pomerne širokú škálu nástrojov propagácie a komunikácie projektu i jeho aktivít smerom k verejnosti, no dosiahnutý ohlas nebol podľa nich adekvátny. *Na verejnú diskusiu prišlo mizivé percento ľudí. Do dotazníkového šetrenia sa tiež zapojilo málo ľudí. Využili sme všetky dostupné informačné kanály, aby sa k ľuďom táto informácia dostala a oni sa rozhodli neprísť, no naopak, keď sa diskutuje na sociálnych sieťach, tak pod rúškom anonymity sú viac „zdieľní“ a kritickí. Zrejme sú teda aj na našej strane rezervy, ako tých ľudí vťahovať, aké formy na to využiť,*³⁸ skonštatovala v tejto súvislosti Martina Hrozenská. Michaela Hajduková k tejto téme

³⁴ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

³⁵ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

³⁶ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

³⁷ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

³⁸ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

podotkla, že pre scitlivenie širšej verejnosti voči tejto téme a vzbudenie jej reálneho záujmu bude potrebná určitá edukácia: *My sme nechceli osloviť nejakú špecifickú skupinu, ale chceli sme v rámci projektu osloviť verejnosť ako takú, aby sa začala zaoberať problémami špecifických skupín ľudí. V rámci stratégie deklaruujeme univerzálne navrhovanie, čo znamená to, že tie úpravy, ktoré riešime, sa v nejakom bode života dotýkajú každého z nás. A išlo nám o to, aby sme zmenili myslenie verejnosti ako takej, a to ja osobne mám pocit, že sa nám až tak nepodarilo. Lebo pokiaľ sa to tých ľudí v danom momente netýka, nereagujú na to. A z toho mi vyplýva potreba osvety, teda potreba zvyšovania povedomia verejnosti aj v tejto oblasti.*³⁹

Pokiaľ ide o hodnotenie spolupráce s úradom splnomocnenca, zo strany oboch projektových partnerov zaznievali pomerne pozitívne vyjadrenia. Martina Hrozenková k pozícii úradu v rámci realizácie projektu uviedla aj toto: *Ja vnímam pozíciu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti nielen ako donora, ale ako niekoho, kto je tretím partnerom v tomto projekte.*⁴⁰ Oba partnerské subjekty ocenili pôsobenie odborného garanta za úrad, ktorý bol podľa nich vždy ochotný a nápomocný a celkovo bol považovaný za veľkú oporu vo fáze implementácie projektu. Hlavným obmedzením, o ktorom sa partneri projektu zmieňovali počas celého trvania projektu, bola jeho administratívna záťaž. Toto bolo podľa nich spôsobené napríklad viacerými zbytočnými medzikrokmi či postupmi pri spracovávaní výkazov práce.

Z pohľadu bezprostredne zaangažovaných projektových partnerov, ako aj z pohľadu monitoringu je tento popisovaný projekt ukážkou vzorovej spolupráce. Partneri využili početné nástroje participácie a aj vďaka ich využitiu sformulovali stratégiu prístupnosti, ktorá má univerzálne použitie. Jej uplatnenie v praxi tak zlepší kvalitu života nielen u obyvateľov a návštevníkov mesta Nitry, ale má potenciál (v prípade úspešného transferu tejto skúsenosti) zlepšiť kvalitu života aj v ďalších mestách a obciach.

³⁹ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).

⁴⁰ Rozhovory so zástupcami Mestského úradu Nitra a ÚNSS (realizované 16.1.2019).